

"אי" במייל@ ידעון האגף לתלמידים מחוננים ומצטיינים

המינהל הפדגוגי, משרד החינוך
גיליון מס' 2, כ"ו חשוון תשע"ה, 19.11.14

חשיבה יצירתית ומעגלי שייכות והשפעה

"מעבר להיבט ההישגי, קיימות ציפיות נוספות מבוגר התוכניות הייחודיות: עליו להיות אדם בעל מחויבות חברתית ורמה גבוהה של מוסריות ואנושיות..." (מתוך דו"ח ועדת ההיגוי המקצועית לחינוך מחוננים, 2004)

אחת מ"האבנים הגדולות" העומדות בפני האגף למחוננים ולמצטיינים בשנים הקרובות הינה התייחסות מעמיקה למעגלי שייכות והשפעה של התלמידים המחוננים והמצטיינים, לצד פיתוח מנהיגות ואחריות חברתית. אופיין המיוחד של התוכניות הייחודיות אותן מפעיל האגף, מאפשר לצוותי ההוראה, ההדרכה והפיקוח ליזום ולנסות פדגוגיות חדשניות המובילות את תלמידינו ליעד חשוב זה. כך, מתוך חשיבה ועבודה של צוות מדריכי כיתות המחוננים, יחד עם ד"ר אייל דורון, נוצרה "המעבדה": הזדמנות משותפת של תלמידים, מורים ואנשי מטה, להסתכלות ניסיונית, פדגוגית ומטה-קוגניטיבית על תהליכי למידה ותבונה יצירתית. תהליך ייחודי זה לוקח כמשאב את מיטב המוחות שלנו – אלה שבבוא היום נרצה לראות כ"אליטה משרתת", כמובילי החברה במדע, בתרבות ובהגות. כנס" כוח המשיכה" מהווה צעד נוסף וחשוב בפריצת הדרך אותה אנו מבקשים לעשות יחד עם תלמידינו, בשילוב הייחודי שבין כישורי חשיבה, ידע ואחריות חברתית ולאומית.

מנחם נדלר

מנהל האגף

"כח המשיכה"

מהלך הכנס

המנחה, ד"ר אייל דורון מציג את הנושא ואת שאלת הכנס, מוביל את הדיון לתהליך של חשיבה יצירתית ומבקש מהתלמידים לנסות ולחשוב על כיווני פתרון.

התלמידים עובדים עצמאית או בזוגות על רעיונות ראשונים. במקביל המורים המלווים עוברים בין התלמידים, מכוונים ומאתרים רעיונות פורצי דרך. הרעיונות נכתבים על פתקים המודבקים על קיר משותף.

התלמידים לומדים יחד עקרונות של חשיבה יצירתית: עיקרון ההיפוך, ההחסרה, החשיבה החופשית ושלב הכינוס.

במסגרת "המעבדה הפדגוגית" של האגף למחוננים ולמצטיינים, התקיים לאחרונה כנס חשיבה יצירתית על בעיות לאומיות. המטרה - לגייס את מיטב המוחות הצעירים בכיתות המחוננים להתמודד עם סוגיות העומדות על סדר היום הציבורי בישראל.

הכנס התקיים בהובלת ד"ר אייל דורון, מרצה בבתי הספר לפסיכולוגיה ותקשורת במרכז הבינתחומי, חוקר ומומחה בתחום התבונה היצירתית ובהנחיה של צוות מדריכי האגף. התלמידים וצוות המורים עברו תהליך פדגוגי ייחודי של אימון ופיתוח החשיבה היצירתית במטרה להציע פתרונות חדשים ומפתיעים לאתגר לאומי אקטואלי.

בכנס שכותרתו "כוח המשיכה - ישראל חושבת יצירתי" השתתפו מאה ושבעים תלמידים הלומדים בכיתות מחוננים (י"א) מכל רחבי הארץ ומכל המגזרים. התלמידים נדרשו לתת פתרונות יצירתיים לסוגיה שהם עצמם בחרו ועניינה "איך להשאיר את הדור הצעיר בישראל".

במהלך הכנס התלמידים ערכו סיעור מוחות נרחב, למדו "כלים" לחשיבה יצירתית וקיבלו מידע רלוונטי והנחייה ע"י מומחי תוכן שהוזמנו לכנס, ביניהם ההיסטוריון ד"ר מרדכי נאור, מר אילן זורמן - יזם היי-טק, ד"ר אסף דגני - חוקר במחלקת המו"פ בחב" ג'נרל מוטורס, סטודנטים זרים (מאירופה וארה"ב) אשר סיפרו על ניסיון החיים שלהם בארצות המוצא, יורדים שחזרו, מומחי נדל"ן, כלכלה ועוד.

בסוף הכנס גובשו, חודדו והוצגו בקצרה שלוש הצעות מרכזיות. ההצעה הראשונה עסקה בדרכים יצירתיות להשתמש באמצעי של "תגמול" על מנת לשפר את חייהם של הצעירים בישראל וכדי לוודא שהמצטיינים יישארו בארץ, לדוגמא: יצירת מדיניות רווחה שתוכל לתת קרקעות לבנייה או דירות בתור תמלוגים לתלמידים מצטיינים באקדמיה או תקצוב דיפרנציאלי למוסדות אקדמיים, בהתאם ליכולתם לשלב את בוגריהם בתעסוקה. ההצעה השנייה עסקה בהקמה של עיר אוניברסיטאית חדשה באזור הנגב, עיר מודרנית, מלאת אפשרויות של דיור מוזל ושל תנאים יוצאי דופן כדי לשבור את המונופול של "מדינת ת"א" בשוק הצעירים. ההצעה השלישית עסקה בהקמת חברה עסקית בשיתוף המדינה עם תנאי קבלה לעבודה מיוחדים. המדינה תזכה לתוצר הטוב והמתקדם ביותר בתחומים שיוחלט להשקיע בהם והמגזר הפרטי יוכל לשווק את הפרויקטים בכפוף לצרכי המדינה. הצעות אלה יישמשו בסיס לעבודתה של קבוצה מצומצמת יותר של תלמידים שיבחרו בכך ואשר ישלבו את ההצעות לכדי נייר עמדה מסודר שיוגש למנכ"לית המשרד ולשר החינוך.

"כח המשיכה"

מכאן יוצאים התלמידים לעבודה קבוצתית במטרה לחשוב על זוויות נוספות יחד עם אנשים שהם לא רגילים לחשוב איתם. בראש כל קבוצה עומד "קפטן", תלמיד שנבחר וקיבל הנחייה מראש. הם צריכים להציע רעיון קבוצתי אחד.

ברחבי האולם מוצבות כרזות שהוכנו במיוחד לכנס, אשר מספקות נתונים רלוונטיים לסוגיה הנדונה, מסכים עם סרטי תעודה וראיונות מצולמים. יש גם חדר מחשבים.

חוזרים למליאה, כל הרעיונות הקבוצתיים מוצגים לשיפוט הקהל ולהצבעה. בסיום ההצבעה נבחרים שלושה רעיונות לפתרון שזכו במירב הקולות.

התלמידים חוזרים לעבוד בקבוצות כשעזרתם עומדים מומחים בתחומים שונים. הם מעמיקים בהבנת הרעיונות שנבחרו, מלבנים את נקודות החוזק והחולשה וחוזרים עם תכנית פעולה.

שלוש קבוצות נבחרות להציג את תכניתן ליישום הפתרון.

למה אני? אנחנו!!!

שוחחנו עם תלמידים שהשתתפו בכנס. לפניכם חלק מתגובותיהם:
 "אני מכיר את הנושא די טוב, ובכל זאת שמעתי כאן נתונים חדשים"
 "למדתי טכניקות כמו "היפוך", מעניין ללמוד על זה עוד..."
 "היה מעניין לפגוש קבוצות מאזורים אחרים ולחשוב יחד איתם. אני חייב לציין שלחיפאים צורת חשיבה אופיינית להם..."
 "אני ממליץ להקדיש יותר זמן לחשיבה ולעשות זאת בקבוצות קטנות יותר"
 "לגבי מפגש עם אנשים מעניינים? האם פגשתי? למעשה התשובה שלי היא לא. אני אישית אוהב לחשוב לבד ושלב החשיבה האישית היה החשוב ביותר והמעמיק ביותר בשבילי"
 "המלצה שלי: אולי ניתן לקיים כנס כזה בבוקר?! אנחנו מאד עסוקים בשעות אחר הצהריים ויש כאלו שלא יכלו להגיע בגלל טורניר כדורסל..."
 "הרגשתי שמשקיעים בנו, הגענו לחשוב על בעיה אמיתית של כולנו!"

- [סיכום ממצאי הכנס ותאור תהליך החשיבה](#)
- [איור המסכם את הכנס ותמונות מהכנס](#)

עוד באגף ...

- ❖ יום העיון של הבמה המחוננת ליצירה בכתיבה תשע"ה לתלמידים מחוננים, המגיעים מכול רחבי הארץ, יתקיים ב"מדיטק" חולון ב 20.11.14. במהלך היום יתקיימו סדנאות כתיבה בשמונה עשר חללים במקביל. חלקן יתקיימו בחללי ה"מדיטק" וחלקן במוזיאון הקומיקס ובמוזיאון לאומנות דיגיטלית הסמוכים.
- ❖ תכנית "אמירים" החלה את השנה השמינית להפעלתה. התכנית ממשיכה להתרחב ובשנה"ל תשע"ה משתתפים בה כ- 550 בתי ספר. השנה הצטרפו לתכנית 11 בתי ספר מהמחוז החרדי (מביתר עלית, אלעד, עמנואל, ירושלים, באר שבע ועוד).
- ❖ "הרוצה להחכים ידרים" (חז"ל) - כנס פתיחת שנה למנהלי מרכזי המחוננים בבאר שבע היווה מחווה לעיר והיה פתיחה חשובה ומשמעותית לנושא "חברה וסביבה" ו"מעגלי שייכות והשפעה" אותם אנו מובילים השנה בכל התכניות הייחודיות מטעם האגף.
- ❖ "אקדמיה בתיכון" - מצטרפים לתכנית מוסדות אקדמיים נוספים: אוני' תל אביב, אוני' בר אילן ואוני' אריאל.
- ❖ לתכנית "אחריות אזרית" הצטרפו השנה גם כיתות מתכנית "נחשון".
- ❖ החל מהשנה תכנית "מצוינות 2000" ותכנית "על-מה-דע" עברו לאחריות האגף למחוננים ולמצטיינים בהיבט הפדגוגי והתקציבי.

קוראים יקרים, נשמח לקבל מכם אי-מייל חוזר ☺

- בכל הקשור ל"מעבדה הפדגוגית" כתבו לגדי איתי

gad.itai@mail.huji.ac.il

- לתגובות, שאלות, רעיונות, הסרה מרשימת התפוצה, ועוד...

כתבו לעורכת הידיעות, עדה דרורי adadr@education.gov.il